

5. Всеобщая история государства и права [под. ред. К. И. Батыра]. – М. : Былина, 1995. – 416 с.
6. Немецко-русский юридический словарь. Ок. 46000 терминов [под ред. П. Гришаева, М. Бенямина]. – [4-е изд., стереотип.]. – М. : РУССО, 1996. – 624 с.
7. Ильин А. В. Из истории права : многоуровневый учебник для 10-11 классов / А. В. Ильин, С. А. Морозова. – СПб, 1997. – 457 с.
8. Александров Н. Г. Право и законность в период развернутого строительства коммунизма : [монография] / Н. Г. Александров. – М. : Госюриздат, 1961. – 296 с.
9. Алексеев С. С. Философия права / С. С. Алексеев. – М. : Изд-во НОРМА, 1998. – 336 с.
10. Теорія права і держави : підручник / [Борщевський І. В., Васильєв А. С., Зілковська Л. М. та ін.] ; за заг. ред. А. С. Васильєва. – К. : КНТ, 2010. – 464 с.
11. Хайнц Энгельберт. Русско-немецкий юридический словарь. Ок. 400000 терминов и 1000 сокращений. – М. : Издательство «Die Wirtschaft Berlin», «Траст» Москва, 1995. – 720 с.
12. Шаблій О. А. Переклад юридичних текстів (на матеріалах правничих термінологічних систем ФРН та України) / О. А. Шаблій. – К. : Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка, 2008. – 212 с.
13. Жалинский А. Введение в немецкое право / А. Жалинский, А. Рёрихт. – М. : Спарк, 2001. – 767 с.
14. Rüthers Fischer- Rechtstheorie. 5. Auflage Verlag C.H. Beck. – München, 2010. – 633 s.
15. Таманага, Браян. Верховенство права: історія, політика, теорія / Перекл. з англ. А. Іщенко. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 208 с.

**Мозоль Наталія Іванівна, кандидат
юридичних наук, доцент**

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

На сучасному етапі державного та суспільного життя України добробут народу є надзвичайно важливим показником об'єктивності та необхідності суспільних змін. Адже наша країна сьогодні знаходиться на складному та відповідальному періоді своєї історії як незалежна, демократична держава, в якій відбувається процес утвердження та перебудови провідних принципів, що лежать в основі її розбудови як правової та соціальної. Саме від ідеї соціальної справедливості залежать основні механізми забезпечення такого добробуту, вона виступає визначальним фактором демократизації та стабілізації суспільного розвитку, євроінтеграції та подолання пережитків тоталітарного режиму, побудови громадянського суспільства. Зв'язок «соціальна справедливість – право – законність» найяскравіше простежується у процесі створення правового суспільства та формуванні держави із соціально орієнтованою економікою.

Для нинішнього суспільства соціальна справедливість більш актуалізується як юридична категорія, що відповідає новій соціально-політичній орієнтації нашої держави як правової; категоричним економічним та соціально-політичним перетворенням, що відбуваються в нашій країні. У зв'язку з цим виникає потреба в оновленні поглядів на зміст та сутність даної категорії, її ролі у житті народу, вирішенні невідкладних соціально-економічних проблем захисту населення [1, с.10].

Соціальна справедливість є одним із багаточисельних аспектів справедливості, з-поміж яких вирізняється оригінальною проблематикою визначення принципів та методів розподілу суспільних благ. Однак, в буденному спілкуванні, а також подекуди і у науковій літературі спостерігається некоректне отождолення понять «справедливість» та «соціальна справедливість». Однією з причин такого невірного трактування є те, що концепт справедливості спершу стосувався об'єкта філософських досліджень, а вказана соціальна проблематика була невід'ємною складовою його контексту починаючи від періоду зародження філософії як окремої галузі знання.

Найбільш яскраво юридичний зміст категорії соціальна справедливість розкривається через право, пише В. С. Нерсисянц. Соціальна справедливість і право мають багато спільного в походженні, сутності, функціях, змістових виразах. Правове у своїй основі завжди конструється як справедливе, а терміни «правове» і «право», «справедливість», «праведне» близькі за змістом і мають юридичне спрямування. Але їх не можна отождолювати, тому що правове не завжди є справедливе, а справедливе не обмежується лише правовою сферою [4, с. 246]. Справедливість входить у поняття права, тому що право за визначенням справедливе, а справедливість – внутрішня властивість і якість права, категорія і характеристика правова, а не позаправова (не моральна, не релігійна). Справедливість – це самосвідомість, самовираз і самооцінка права і разом з тим – правова оцінка решти всього позаправового. Навіть втілюючись у конкретній правовій системі, справедливість значною мірою залишається явищем правосвідомості, соціальним критерієм права. «Якого-небудь іншого принципу, крім правового, справедливість не має».

З точки зору соціальної справедливості в суспільстві оцінюються такі поняття як право, політика, суспільні явища і факти, правова поведінка тощо. Вона є механізмом врегулювання норм взаємовідносин людей між собою, між державою, їх права та обов'язки, без чого існування суспільства неможливе. В соціальній справедливості закладені основні соціально-правові вимоги, сформульовані в нормах права через права та обов'язки громадян. Реалізація даних правил поведінки гарантується державним примусом, який здійснюється відповідними державними органами.

Одним з таких органів є поліція, яка є важливою формою забезпечення виконання приписів влади. Перед нею поставлено чіткі завдання й визначено основні принципи діяльності – справедливість, законність, гласність, гуманізм тощо. Щодо утвердження соціальної справедливості у вирішенні поставлених завдань поліція орієнтується на визначальну роль природного права в житті суспільства, згідно з яким первісно існують уявлення про добро і зло, справедливість, гідність людини, рівність, невід'ємні права людини на життя, недоторканність, свободу, які ні виконавча, ні законодавча, ні судова влада не можуть ігнорувати. Дані загальнолюдські цінності не даруються державою, а тільки фіксуються нею в конституційному, і на його основі - в іншому законодавстві.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а їх забезпечення є пріоритетним у діяльності усіх державних органів. Рівень дотримання прав і свобод людини, саме практичної, а не задекларованої реалізації, є основним критерієм, за яким оцінюється демократичність держави, умови дотримання соціальної справедливості.

Враховуючи дані факти, завдання щодо поліпшення стану охорони правопорядку, захисту громадян від злочинних посягань, дотримання законності в діяльності органів Національної поліції набуло в нашому суспільстві якісно нового змісту. Сьогоднішні темпи розбудови української державності потребують принципово нових юридичних і моральних засад у діяльності правоохоронних органів, які зумовлені підвищенням інтересу до загальнолюдських цінностей, поваги до гідності кожного окремого громадянина. Дані обставини вимагають від працівників поліції високої професійної майстерності та загальнолюдської культури, неупередженості, пріоритету в захисті прав і свобод, дотриманню справедливості [1, с. 135].

Практичне втілення в життя принципів соціальної справедливості органами внутрішніх справ, зокрема поліцією, здійснюється у процесі вирішення саме тих соціальних завдань, що є змістом соціально-правової держави:

- захист реальних прав і свобод людини і громадянина;
- правовий та соціальний захист працівників поліції та їх сімей, підвищення життєвого рівня та створення сприятливих умов праці;
- підвищення авторитету поліції, довіри до неї з боку населення;
- вдосконалення форм і методів їхньої діяльності.

У демократичному суспільстві державні органи наділені певними правами та обов'язками для забезпечення нормального функціонування суспільства. Громадяни зобов'язуються виконувати приписи держави, засновані на положеннях норм права. І якщо між державою та особистістю виникають колізії, тоді вступають у дію правозахисні механізми. Саме поліція, разом з іншими правоохоронними органами, виступає одним з елементів правозахисного механізму, значення якого полягає в забезпеченні можливості громадянам захисту порушених прав і свобод, їх поновлення та відшкодування збитків, спричинених правопорушником тощо.

Визначальною умовою ефективного функціонування правоохоронних органів є дотримання посадовими і службовими особами принципів законності та соціальної справедливості. Для працівників поліції остання не повинна обмежуватися виключно її юридичним розумінням як необхідність застосування заходів для забезпечення юридичної відповідальності й понесення покарання за скоєне правопорушення. Як один з основоположних принципів діяльності поліції соціальна справедливість має більш специфічне тлумачення.

Працівники поліції своєю поведінкою, професійною та правовою культурою формують суспільну думку про рівень не лише своєї роботи, але і роботи всіх правоохоронних органів, впливають на формування довіри населення до владних структур. Сьогодні результати проведених Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) опитувань виглядають наступним чином: новоствореній патрульній поліції довіряють 52% українців, при цьому реформованій міліції лише 22% [5].

Не слід забувати, що працівники поліції України виконують свої професійні обов'язки сумлінно, незважаючи на жорстке обмеження видатків на оплату праці, зниження соціального захисту, призупинення дії пільг і компенсацій, передбачених чинним законодавством. Проблема захисту соціально-економічних прав для працівників поліції сьогодні набуває великого значення, особливо зважаючи на те, що навантаження та відповідальність зростають, а рівень життя погіршується, деякі вкрай важливі пільги (і з

точки зору професійної діяльності, і з точки зору прожиткового мінімуму) скорочуються.

Узагальнюючи дослідження принципів соціальної справедливості у діяльності працівників поліції, слід констатувати, що в умовах перехідного періоду низької правової культури, зростання активності злочинного світу підвищується роль принципів соціальної справедливості. Але їх потенціал значно збільшиться, якщо не тільки поліція буде захищати права людини, втілювати в життя соціальну справедливість, але й якщо принципи соціальної справедливості будуть поширені на правовий і соціальний захист самих поліцейських, на задоволення соціально-економічних прав їх сімей. Самою критичною ситуацією в діяльності правоохоронних органів на краще не змінити, якщо не змінювати соціально-економічні умови їх існування, соціально не захищати самих захисників, не забезпечувати соціально-економічні права. Підвищення ефективності принципів соціальної справедливості у діяльності поліції тісно пов'язане із вдосконаленням нормативно-правової бази, поліпшенням організаційної структури і матеріально-технічного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Роль соціальної справедливості в розбудові правової соціальної держави [Текст] : дис... канд. юрид. наук: 12.00.12 / Сокурено Валерій Васильович; Національна академія внутрішніх справ України. - К., 2002. - 189 с.
2. Про затвердження Положення про Національну поліцію України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877.
3. Ідея соціальної справедливості в українській філософії другої половини XIX - початку XX століть [Текст] : дис. ... канд. філос. наук: 09.00.05 / Макарова Алла Олександрівна ; Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. - Івано-Франківськ, 2008. - 207 с.
4. Нерсисянц В.С. Философия права. – М.: Мысль, 1997. – 646 с.
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/society/1151178-riven-doviri-donovoji-patrulnoji-politsiji-bilsh-nij-udvichi-vischiy-nij-do-staroji-militsiji-opituvannya.html>

**Мурашин Олександр Геннадійович,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України, член-
кореспондент НАПрН України**

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ УНІФІКАЦІЇ ПРАВОВИХ СИСТЕМ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Проблема ідентичності – одна із найактуальніших проблем, що стали предметом наукового дискурсу на початку ХХІ ст. Найрізноманітніші процеси і явища сучасного життя розглядаються крізь призму понять „криза ідентичності”, „пошук ідентичності” тощо. За останні роки активізувалось обговорення проблеми правової ідентичності в контексті впливу уніфікації на тенденції розвитку правових систем світу [1]. Уніфікація передбачає розширення сфери взаємодії національних правових систем. У процесі взаємодії виникають протиріччя між тенденцією до універсалізації правових взаємозв'язків і прагненням зберегти індивідуальні особливості кожної з правових систем, обумовлені політичними, історичними і, насамперед, ментально-культурними чинниками. У цьому разі, природно виникає потреба у зміні вектору наукових досліджень з урахуванням тенденцій розвитку суспільства.

Сучасна політична карта світу характеризується формуванням наднаціональних систем регулювання (ВТО, ЄС, НАТО, МВФ та ін.), які нав'язують цілим країнам політику, часто на шкоду власним інтересам останніх [2, с.22]. За таких умов для національних правових систем тих країн і держав, які в результаті системної кризи кінця ХХІ ст. опинилися в складній соціально-економічній ситуації (що істотно послаблює їх конкурентні позиції у світовому співтоваристві), зростає актуальність проблеми їх правової ідентичності та збереження самотності.

Особливо ця проблема загострюється у зв'язку з явищем так званої юридичної експансії, котру в літературі кваліфікують як процес і результат нав'язування одним суспільством (частиною суспільства, державою, соціальною групою і т.п.) своєї правової системи іншому суспільству [3, с.10].

У методологічному плані щоб уникнути спрощеного сприйняття та аналізу юридичної експансії важливо враховувати насамперед обставину, що перебуває на поверхні взаємних відносин правових систем в умовах цього процесу, але яку окремі автори делікатно намагаються не помічати. Мова йде про очевидну перевагу в теоретичних дослідженнях геополітичної концепції нації-держави, розробленої ще на початку позаминулого століття в дусі імперської ідеології експансіонізму, яка втілює ідею завоювання і поневолення одних народів іншими. В координатах таких досліджень домінує позитивістськи направлене